

Raad van de
Europese Unie

Brussel, 19 februari 2019
(OR. en)

6573/1/19
REV 1

AG 6
INST 45
PE 49
DATAPROTECT 54
JAI 154
CYBER 48
FREMP 25
RELEX 147
JAIEX 17
HYBRID 5
CULT 31
EDUC 73

RESULTAAT BESPREKINGEN

van: het secretariaat-generaal van de Raad

aan: de delegaties

Betreft: Conclusies van de Raad en de lidstaten over het garanderen van vrije en
eerlijke Europese verkiezingen
– Resultaat van de besprekingen

Voor de delegaties gaat hierbij de definitieve versie van bovengenoemde conclusies, zoals
aangenomen door de Raad op 19 februari 2019.

Conclusies van de Raad en de lidstaten over het garanderen van vrije en eerlijke Europese verkiezingen

DE RAAD EN DE LIDSTATEN, IN HET KADER VAN HUN RESPECTIEVE BEVOEGDHEDEN¹,

I. Een Unie van waarden: onze democratieën beschermen in het digitale tijdperk

1. BENADRUKKEND dat de Unie berust op de waarden eerbied voor de democratie, de rechtsstaat en de grondrechten. In de Verdragen wordt de cruciale rol van de burgers in de Europese democratie onderstreept. De Europese burgers worden rechtstreeks vertegenwoordigd op EU-niveau en worden voor het Europees Parlement verkozen via vrije en geheime verkiezingen.
2. ERAAN HERINNEREND dat de burgers nog meer en beter moeten deelnemen aan het democratisch leven in de EU, zoals opgemerkt in de conclusies van de Raad inzake het verslag over het EU-burgerschap 2017².
3. ONDERSTREPEND dat vrije, betrouwbare en pluralistische media een daadwerkelijke en gezonde democratie schragen. In dezelfde geest kunnen open, beveiligde en toegankelijke internet- en onlineplatforms een participatieve, transparante en daadwerkelijke democratie faciliteren.
4. ONDERSTREPEND dat dreigingen voor onze verkiezingsprocessen verschillende vormen kunnen aannemen, met inbegrip van hybride en cyberdreigingen en desinformatie. Daarom zijn een integrale, alomvattende aanpak en beslissende acties nodig om dergelijke vijandige en subversieve dreigingen tegen te gaan.
5. WIJZEND OP de noodzaak van een samenhangende aanpak van cyberbeveiliging op nationaal, EU- en mondiaal niveau³, en op de noodzaak om de verkiezingsprocessen in de EU bestendiger te maken en de deelnemers aan het democratische debat beter in staat te stellen om weerstand te bieden aan cyberdreigingen, waarbij voor ogen moet worden gehouden dat de organisatie en het wettelijk kader van nationale verkiezingen onder de uitsluitende bevoegdheid van de lidstaten vallen en dat, wat de verkiezingen voor het Europees Parlement betreft, overeenkomstig artikel 8 van de Verkiezingsakte⁴, onverminderd de bepalingen van deze akte, de verkiezingsprocedure in elke lidstaat onder de nationale bepalingen valt.

¹ Gezien met name de beginselen die zijn vastgelegd in artikel 3, lid 6, en de artikelen 4 en 5 VEU.

² Aangenomen door de Raad in zijn 3533e zitting van 11 mei 2017, doc. 9080/17.

³ Conclusies van de Raad over de gezamenlijke mededeling aan het Europees Parlement en de Raad: "Weerbaarheid, afschrikking en defensie: bouwen aan sterke cyberbeveiliging voor de EU", doc. 14435/17.

⁴ Akte betreffende de verkiezing van de leden van het Europees Parlement door middel van rechtstreekse algemene verkiezingen (PB L 278 van 8.10.1976, blz. 5).

6. ONDERKENNEND dat de verspreiding van desinformatie nieuwe uitdagingen meebrengt die van grote invloed zijn op het democratische proces. De lidstaten en de instellingen, instanties en organen van de EU moeten deze uitdagingen op gecoördineerde wijze aanpakken, waar passend in samenwerking met internationale partners.
7. MEMOREREND dat de politieke partijen op Europees niveau bijdragen tot de vorming van een Europees politiek bewustzijn en tot de uiting van de politieke wil van de burgers van de Unie, zoals in het Verdrag betreffende de Europese Unie en het Handvest van de grondrechten staat.
8. BEKLEMTONEND dat het recht op vrijheid van vereniging op alle niveaus, bijvoorbeeld op politiek en maatschappelijk gebied, en het recht op vrijheid van meningsuiting, dat de vrijheid omvat een mening te hebben en kennis te nemen en te geven van informatie of ideeën, zonder inmenging van enig openbaar gezag en ongeacht grenzen, grondrechten van iedere burger van de Unie zijn.
9. WIJZEND op het belang van een gewaarborgde open publieke ruimte voor de burgers en een gewaarborgd gelijk speelveld voor politieke campagnes en verkiezingsprocessen waarin de burgers vertrouwen kunnen hebben.
10. INGENOMEN met de maatregelen en aanbevelingen die de Commissie op 12 september 2018 in haar verkiezingspakket heeft gepresenteerd en met de in het actieplan tegen desinformatie (hieronder "het actieplan") vervatte acties om vrije en eerlijke Europese verkiezingen te garanderen.
11. INGENOMEN met de voorlopige overeenkomst over het wetgevingsvoorstel betreffende het aanpakken van situaties waarin Europese politieke partijen of de ermee verbonden stichtingen profiteren van inbreuken op de gegevensbeschermingsregels om de uitslag van verkiezingen voor het Europees Parlement doelbewust te beïnvloeden of te trachten te beïnvloeden, en wijzend op de noodzaak van een spoedige vaststelling daarvan.

II. Een Europese respons ontwikkelen om vrije en eerlijke Europese verkiezingen te garanderen - een oproep tot meer synergie

12. ONDERSTREPEND dat pan-EU-samenwerking en een alomvattende aanpak noodzakelijke stappen zijn voor het waarborgen van de veiligheid en legitimiteit – wat betreft zowel het vertrouwen van het publiek als wettelijke procedures – van de verkiezingen van 2019 voor het Europees Parlement, dat verkiezingsperiodes buitengewoon strategisch en gevoelig zijn gebleken voor online omzeiling van conventionele beveiligingsmaatregelen en dat dreigingen, waaronder dreigingen in verband met cyberaanvallen, desinformatie en andere subversieve of kwaadwillige activiteiten, moeten worden meegenomen in de verkiezingsrisicobeheersing.
13. WIJZEND op het feit dat er dringend actie moet worden ondernomen om de Unie en de lidstaten en hun organen en beleid te beschermen tegen gerichte desinformatiecampagnes die wellicht in aantal zullen toenemen in de aanloop naar de verkiezingen van 2019 voor het Europees Parlement.
14. ONDERKENNEND dat de bronnen en verschijnselen van desinformatie binnen en buiten de Unie kunnen worden geïdentificeerd en zich bevinden in en afkomstig zijn uit een scala van statelijke en niet-statale actoren. In dit verband moeten de inspanningen worden gericht op kwaadwillende actoren, met name Russische bronnen, zoals vermeld in het actieplan, die in toenemende mate gebruik maken van desinformatie-strategieën. Dreigingsanalyses en inlichtingenanalyses moeten dienen als richtsnoer voor actie tegen desinformatie.
15. ONDERSTREPEND dat nationale netwerken voor electorale samenwerking moeten worden opgezet en ondersteund om dreigingen voor de verkiezingen voor het Europees Parlement snel op het spoor te kunnen komen en om ervoor te zorgen dat, met volledige inachtneming van de gegevensbeschermingsvoorschriften, snel, doeltreffend en veilig informatie kan worden uitgewisseld tussen autoriteiten die bevoegd zijn voor verkiezingszaken en autoriteiten die op aanverwante terreinen werken.
16. INGENOMEN met het initiatief van de Commissie om de inspanningen van de lidstaten te ondersteunen door het opzetten van een Europees netwerk voor electorale samenwerking dat op 21 januari 2019 voor het eerst heeft vergaderd en dat een forum biedt voor de uitwisseling van informatie en praktijken tussen autoriteiten van de lidstaten, met name voor de verkiezingen van 2019 voor het Europees Parlement.
17. VERZOEKEN de Commissie het Europees netwerk voor electorale samenwerking regelmatig bijeen te roepen, met name om desinformatiecampagnes en andere inmengingen in de komende verkiezingen voor het Europees Parlement op alomvattende wijze tegen te gaan, synergieën op te bouwen en deskundigheid en goede nationale praktijken te delen, onder meer door gezamenlijk een inventaris op te maken van dreigingen en tekortkomingen.

18. ROEPEN de Commissie en de hoge vertegenwoordiger op werk te maken van hun voornemen om tijdig het systeem voor snelle waarschuwingen op te zetten, zoals bedoeld in het actieplan. In het licht van de verkiezingen voor het Europees Parlement van 2019 bevordert het de uitwisseling van relevante informatie tussen de lidstaten via de nationale contactpunten voor het systeem voor snelle waarschuwingen. Deze nationale contactpunten moeten op het daartoe geschikte niveau nauw samenwerken met de nationale electorale netwerken wanneer er desinformatie over verkiezingen wordt verspreid. Ook moet het resultaat van het werk van het systeem voor snelle waarschuwingen worden gedeeld met het Europees netwerk voor electorale samenwerking.
19. VERZOEKEN de Commissie om in haar verslag over de verkiezingen van 2019 voor het Europees Parlement, op basis van input van de lidstaten en andere relevante actoren, bijzondere aandacht te besteden aan de paraatheid en het weerstandsvermogen om inmenging in verkiezingen het hoofd te kunnen bieden.
20. VERZOEKEN de Commissie en de lidstaten hun strategische communicatie over Europese waarden en Europees beleid verder te versterken teneinde het vertrouwen van de Europese burgers in de Unie en haar instellingen te consolideren en de burgers te betrekken bij het democratisch proces.

III. De weerbaarheid en het kritisch denken van de burgers versterken

21. ONDERSTREPEND dat, tegen de achtergrond van versnipperde medialandschappen en bedreigingen voor de nationale veiligheid, professionele media een cruciale rol spelen bij de vergaring, verificatie, productie en verspreiding van informatie en dus onontbeerlijk zijn voor het publieke debat. In dit verband spelen klokkenluiders een belangrijke rol om journalisten en de onafhankelijke pers hun werk te laten doen. Voorts blijft de rol van onafhankelijke publieke media van cruciaal belang voor het beschermen van de democratie, het pluralisme, de sociale samenhang en de culturele en taaldiversiteit. Bovendien leveren vele private media-actoren inhoud die tevens in het algemeen belang is.⁵
22. WIJZEND op het belang van kwaliteitsvolle algemene vorming in de hele Unie, en met name op het belang van media- en digitale geletterdheid. Dit kan burgers helpen de informatiestromen van onlinemediā, sociale netwerken en soortgelijke bronnen te beoordelen en hun eigen mening te vormen, met name in hun hoedanigheid van kiezer. Benadrukken in dit verband de betekenis van de Week van de Mediageletterdheid van 18-22 maart 2019.

⁵ Conclusies van de Raad over het versterken van Europese inhoud in de digitale economie, doc. 14986/18.

23. ROEPEN de Commissie en de verantwoordelijke autoriteiten in de lidstaten ertoe OP het Europese media-ecosysteem te versterken om de duurzame productie en zichtbaarheid van onafhankelijke en professionele journalistiek te garanderen als manier om de burgers sterker te maken, de democratie te beschermen en de verspreiding van desinformatie doeltreffend tegen te gaan.⁶
24. VERZOEKEN de Commissie en de lidstaten media- en digitale geletterdheid te promoten en te ondersteunen opdat burgers hun kritische benadering van verspreide of gepromote media-inhoud verder ontwikkelen⁷. Hierbij kan worden gedacht aan richtsnoeren voor de burgers om desinformatie te herkennen en te vermijden, gerichte bewustmakingscampagnes over de negatieve effecten van desinformatie, steun voor grensoverschrijdende uitwisseling van beste praktijken tussen beroepsbeoefenaars in de mediageletterdheid en de ontwikkeling van praktische instrumenten voor het bevorderen van mediageletterdheid bij het grote publiek.⁸
25. ROEPEN de Commissie en de lidstaten ertoe OP om in samenwerking met actoren uit de particuliere sector, waaronder media, onlineplatforms en aanbieders van informatie-technologie en het maatschappelijk middenveld, bewustmakingsactiviteiten te promoten die gericht zijn op het beschermen van de integriteit van het verkiezingsproces.
26. ROEPEN de Commissie, de hoge vertegenwoordiger en de lidstaten ertoe OP alle bevoegde structuren voor het opsporen, analyseren en aan het licht brengen van op de verkiezingen voor het Europees Parlement gerichte desinformatie te steunen. VERZOEKEN, tegen deze achtergrond, de Commissie om, overeenkomstig het actieplan, met de autoriteiten van de lidstaten samen te werken om het opzetten te faciliteren van een netwerk van multidisciplinaire factcheckers en academische onderzoekers om desinformatie in verschillende sociale netwerken en digitale media op te sporen en aan het licht te brengen.

⁶ Conclusies van de Raad over het versterken van Europese inhoud in de digitale economie, doc. 14986/18.

⁷ Onder meer zoals uiteengezet in de aanbeveling van de Raad van 22 mei 2018 inzake sleutelcompetenties voor een leven lang leren.

⁸ Conclusies van de Raad over het versterken van Europese inhoud in de digitale economie, doc. 14986/18. Conclusies van de Raad van 30 mei 2016 over het ontwikkelen van mediageletterdheid en kritisch denken door onderwijs en opleiding.

IV. Onze gegevens en systemen beschermen: zorgen voor de toepassing van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en verbeteren van de cyberbeveiliging voor de Europese verkiezingen

27. HERINNEREND aan de verplichting om de EU-voorschriften inzake gegevensbescherming ook na te leven bij het verwerken van persoonsgegevens in een electorale context, aan de specifieke bevoegdheid van gegevensbeschermingsautoriteiten om deze voorschriften te monitoren en te handhaven, en ingenomen met de richtsnoeren van het Europees Comité voor gegevensbescherming en met de sturing die de Commissie biedt om de naleving van die voorschriften door alle betrokken actoren te ondersteunen.
28. ZICH ERVAN BEWUST dat nationale autoriteiten die bevoegd zijn voor verkiezingszaken, waaronder gegevensbeschermingsautoriteiten, passende middelen nodig hebben, waaronder technische uitrusting en opgeleid personeel, om weerstand te kunnen bieden tegen cyberincidenten en -aanvallen, en om de toepasselijke wetgeving te handhaven.
29. ONDERSTREPEND, gelet op de in punt 11 bedoelde voorlopige overeenkomst, hoe belangrijk het is dat de nationale gegevensbeschermingsautoriteiten overeenkomstig het Unierecht en het nationale recht onverwijld de Autoriteit voor Europese politieke partijen en Europese politieke stichtingen proactief inlichten wanneer zij besluiten dat een natuurlijke persoon of een rechtspersoon inbreuk heeft gepleegd op de toepasselijke regelgeving inzake de bescherming van persoonsgegevens, omdat de inbreuk verband houdt met de politieke activiteiten van een Europese politieke partij of een Europese politieke stichting met het doel de verkiezingen voor het Europees Parlement te beïnvloeden, of indien er redelijke gronden bestaan om zulks te vermoeden - aangezien, in dit verband, de Autoriteit alleen mag optreden indien zij op de hoogte wordt gebracht van een besluit van de bevoegde nationale gegevensbeschermingsautoriteit waarbij zo'n inbreuk wordt vastgesteld.
30. ROEPEN de lidstaten ertoe OP cyberdreigingen in de electorale context te beoordelen, passende maatregelen te overwegen om deze aan te pakken en stappen te ondernemen om de integriteit van hun verkiezingssystemen en -infrastructuur te beschermen, bijvoorbeeld door deze vóór de verkiezingen voor het Europees Parlement te testen. In dit verband zou een simulatioefening op EU-niveau een goede test kunnen zijn. De lidstaten kunnen ook terugrijpen op het compendium inzake cyberbeveiliging voor verkiezingstechnologie dat is ontwikkeld door de bij Richtlijn (EU) 2016/1148 ingestelde NIS-samenwerkingsgroep.

V. Meer onlinetransparantie, -verantwoordingsplicht en -integriteit stimuleren

31. ZICH BEWUST VAN de noodzaak van het bevorderen en faciliteren, in overeenstemming met de toepasselijke regelgeving, van transparantie in verband met betaalde politieke onlinereclame en -communicatie, onder meer in verband met het doel van de reclame, de wijze waarop deze tot de burgers wordt gericht, en de financiering ervan.
32. EROP WIJZEND dat de samenwerking met socialemediaplatforms moet worden voortgezet om te beoordelen of mechanismen voor vrijwillige zelfregulering adequaat zijn en volstaan om de grondrechten van de burgers te beschermen en de uitdaging van onlinedesinformatie doeltreffend aan te pakken.
33. ROEPEN de lidstaten en onlineplatforms OP om hun inspanningen ter bevordering van de transparantie van de onlineactiviteiten in verband met verkiezingen te intensiveren. PRIJZEN de vooruitgang in de toepassing van de praktijkcode, VERZOEKEN onlineplatforms om te investeren in de nodige middelen voor het omgaan met online-verkiezingsactiviteiten, op een verantwoordelijke, betrouwbare en consistente wijze, onder meer door te zorgen voor transparantie en verantwoordingsplicht met betrekking tot gegevensverwerking en -analyse voor politieke doeleinden; bots die voor het manipuleren van informatie worden gebruikt, te identificeren en te elimineren; algoritmische vertekeningen die desinformatie bevorderen en het publieke debat vervormen, weg te nemen; illegale online-inhoud te verwijderen; en toegang tot gegevens te verlenen voor onderzoek met het oog op het identificeren van relevante kwetsbaarheden, waarbij tevens de vrijheid van de media wordt gewaarborgd en er geen reclame wordt verwijderd uit politieke overwegingen, geheel in overeenstemming met de voorschriften inzake gegevensbescherming.
34. VERZOEKEN de Commissie om, in samenwerking met de Europese Groep van regelgevende instanties voor audiovisuele mediadiensten (ERGA) en andere actoren op dit gebied, voort te gaan met het systematische toezicht op de uitvoering van de praktijkcode betreffende desinformatie en de Raad en de lidstaten geregeld in kennis te stellen van haar bevindingen, in het bijzonder met het oog op de verkiezingen van 2019 voor het Europees Parlement.⁹

⁹ Conclusies van de Raad over het versterken van Europese inhoud in de digitale economie, doc. 14986/18.

VI. Hybride dreigingen tegengaan en de externe electorale samenwerking intensiveren

35. ZICH ERVAN BEWUST dat communicatie met het publiek en bewustmakingscampagnes de negatieve effecten van desinformatie, hybride dreigingen en kwaadwillige cyberactiviteiten kunnen verzachten en een afschrikkend effect kunnen hebben op potentiële daders.
36. ONDERKENNEND dat volledige uitvoering moet worden gegeven aan de ontwikkeling van de maatregelen in het kader voor een gezamenlijke diplomatieke EU-respons op kwaadwillige cyberactiviteiten, met als doel externe hybride dreigingen op strategisch niveau te voorkomen en te ontmoedigen en er, indien nodig, een antwoord op te hebben.
37. ONDERKENNEND dat er tussen relevante internationale deskundigen een dialoog moet zijn om beste praktijken voor de totstandbrenging van bestendige verkiezingssystemen uit te wisselen.
38. VERZOEKEN de Commissie en de hoge vertegenwoordiger om, in aanvulling op bestaande samenwerkingsmechanismen, opties te onderzoeken voor verdere samenwerking met relevante internationale actoren, zoals de G7 of de NAVO, waar passend en met volledige inachtneming van het institutionele kader van de EU.
